

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.4 (3076) ●

● ЧАЦВЕР, 31 студзеня, 2008

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Кніжная дыпламатыя
Новая справа грамадскага таварыства “Радзіма” аб’яднала энтузіястаў **Стар. 2**

У госці да весялосці
На сцэне Купалаўскага тэатра хутка прэм’ера: рэжысёр Мікалай Пінігін ставіць спектакль “Пінская шляхта” **Стар. 3**

Вандроўка з калекцыянерам
Стар. 4

ДА 200-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ КЛАСІКА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ВІНЦЭНТА ДУНІНА-МАРЦІНКЕВІЧА

...І вырасце новае дрэва

Пра паэму “З-над Іслачы...” і яе аўтара

Адам Мальдзіс

Паэтычнае “апаваданне Навума Прыгаворкі ў дзвюх частках” пад назвай “З-над Іслачы, або Лека на сон” я лічу сваёй першай значнай зарубежнай знаходкай. Вясной 1964 года ў архівах Польшчы, у Нацыянальнай бібліятэцы, у вопісе рукапісаў, якія паходзілі са збораў Аляксандра Ельскага, трапіўся на вочы названы твор Навума Прыгаворкі. Пад такім псеўданімам хаваўся, як вядома, Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч.

Аднак спачатку — пра самога аўтара, чый юбілей адзначаецца сёлета і як памятная дата ЮНЕСКА. В. Дунін-Марцінкевіч ставіўся да сваёй творчасці як да служэння народу, да працэсу, які павінен мець працяг. Ён плённа чэрпаў з фальклорных крыніц, выкарыстоўваючы іх у сваіх “быліцах”. І таму меў права з гордасцю пісаць у адным з прысвячэнняў: “...гэта я першы паэзію нашага сялянскага люду апрануў у шаты народнай эстэтыкі”.

Як вядома, род Дуніных-Марцінкевічаў мае дацкія карэнні і ў даўнія часы быў багаты (прынамсі з яго, як вынікае са знойдзенай у Варшаве паэмы, выйшла “дваццаціцца ваяводаў”), але потым збяднеў. Таму сваю жыццёвую

кар’еру будучы пісьменнік пачынаў дробным канцылярыстам у Мінску. Аднак яму ўсё ж удалося ў 1840 годзе купіць маленькі фальварак Люцынку (Люцінку) над ракой Іслачу. Знаходзіўся ён у трохкутніку Ракаў — Івянец — Пяршаі (цяпер гэта Валожынскі раён Міншчыны).

Жыў Дунін-Марцінкевіч пераважна ў Мінску, непадалёк ад сённяшняй плошчы Перамогі, бліжэй да ўваходу ў парк імя Горкага, а тады Губернатарскі (спадзяюся, тут яшчэ стане помнік пісьменніку). Тут ён напісаў першыя п’есы, а сярод іх “Ідылію” (“Сялянку”), пастаўленую ў 1852 годзе ў гарадскім тэатры (сяляне для “масовак” і выканання песень прывозіліся з Люцынкі). Ролю чалавека з народа Навума Прыгаворкі выконваў сам аўтар.

Найбольш значныя творы “мінскай” пары творчасці Дуніна-Марцінкевіча — “быліцы” “Вечарніцы”, “Купала”, “Травіца брат-сястрыца”, востра сацыяльны “Гапон”, антыцарскі “Халімон на каранацыі” — зрабілі яго вядомым у Вільні, Маскве, Варшаве. Яму прыпісвалі нават тое, што пісалі па-беларуску іншыя, напрыклад, рэвалюцыйную брашуру “Гутарка старога дзеда”. Яна інкрымінавалася пісьменніку, калі яго арыштавалі ў 1864

Винцук Марцінкевіч.

Песняр Беларускі. Напісоў „Гапона“, „Шчыроўскіе дажынкы“, „Стауры-Гауры“, „Вечарніцы“ і перавернуў на нашу гутарку дзве быліцы „Пана Тадеуша“.

Першая паштоўка, прысвечаная В. Дуніну-Марцінкевічу (пачатак XX ст.)

годзе ў Свіры на Мядзельшчыне. Няслушнасьць гэтага абвінавачвання ўдалося нека даказаць, а вось тое, што яго дочки Каміла і Цэзарына спявалі недазволеныя песні, сустракаліся ў 1863 годзе ў Люцынцы з паўстанцамі, абвергнуць было немагчыма. Таму Камілу, адораную піяністку, адправілі ў ссылку, а малодшую Цэзарыну аштрафавалі на 25 рублёў серабром. Іх жа бацьку

за “дрэннае” выхаванне дзяцей і падазроныя кантакты адправілі ў Люцынку, наклаўшы на яе 30 працэнтаў секвестру, без права выезду адтуль, пад бестэрміновы, строгі і яўны нагляд. Ён быў працягнуты ў 1876 годзе, калі Цэзарына арганізавала ў “хаце пад ліпаю” шkolку для шасці дзетак з наваколля (сярод іх аказаўся і будучы пісьменнік Ядвігін III). **→ Стар. 3**

Ад вытокаў — да будучыні

Цэнтрам славянскага адзінства ўжо тройчы за апошні час станавіўся Мінск. Не так даўно тут адбыўся IX Усеславянскі з’езд. Летась сустракаліся рэктары славянскіх універсітэтаў. А нагодай для нядаўняй сустрэчы навукоўцаў стала Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Славянскі свет: ад вытокаў да будучыні”.

Кацярына Немагай

Амаль сто вучоных, аспірантаў, студэнтаў з Беларусі, Расіі і Украіны, а таксама тых, хто цікавіцца гісторыяй славянства, сабраліся ў Мінску разам. На канферэнцыі былі даклады пра

мінулае і сучаснасць славянскай супольнасці, яе будучыню. Цікавае выклікалі паведамленні аб станаўленні і развіцці славянскага інтэграцыйнага руху, пра сённяшняе ўзаемадзеянне славянскіх дзяржаў, у тым ліку ў сферы заканадаўчай дзейнас-

ці: аб тым, як распрацоўваюцца законы, скіраваныя на развіццё эканамічных, адукацыйных, культурных сувязяў.

Менавіта на гэтым аспекце засяродзіў увагу ў сваім выступленні і намеснік старшыні Пастаяннай камісіі Палаты прадстаўнікоў па міжнародных справах і сувязях з СНД, старшыня Славянскага парламенцкага саюза Сяргей Касцянян.

Як адзначалі самі ўдзельнікі, канферэнцыя важная ў справе захавання славянскай цывілізацыі і аб’яднання славян. А гэты

працэс ідзе сёння вельмі актыўна. Ужо ёсць інтарэс да будучых семінараў і канферэнцый, якія таксама пройдуць у Беларусі. Так, на пачатку лютлага ў Брэсце адбудзецца чарговае пасяджэнне Міжнароднага славянскага камітэта, у маі прадстаўнікоў Славянскага парламенцкага саюза сустрэне Магілёў.

Дарэчы, на пасяджэнні Міжнароднага славянскага камітэта ў Брэсце яго ўдзельнікі абмяркуюць падрыхтоўку да дзесятага Усеславянскага з’езда ў 2010 годзе.

ВЕСТКИ

Партнёрства — без перашкод

Іван Мірскі

Беларусь зменшыла кошты на візы для грамадзян Літвы, Латвіі, Эстоніі і Польшчы.

Пра гэта заявіў прэс-сакратар Міністэрства замежных спраў Андрэй Папоў.

Цяпер кошт аднаразовай уязной візы ў Беларусь для грамадзян гэтых краін складзе 25 еўра, аднаразовай транзітнай — 10 еўра, шматразовай гадавой — 150 еўра. За дадатковую плату ў памеры 20 еўра візы будуць афармляцца ў тэрміновым парадку. Для грамадзян Бельгіі, Славакіі і Чэхіі кошт візаў складзе: 60 еўра за аднаразовую, 20 еўра за аднаразовую транзітную, 150 — за шматразовую доўгатэрміновую. Кошт візаў для грамадзян “старых членаў” Шэнгенскай зоны застаецца ранейшым.

Беларусь захоўвае спрошчаны парадак афармлення віз для грамадзян усёй Шэнгенскай зоны. Як і раней дзелавыя і гасцявыя візы тэрміна дзеяння да 30 дзён будуць выдавацца без запрашэння, тэрмін разгляду запытаў не павінен перавышаць пяць дзён.

Цёплыя зімовыя сустрэчы

У беларускім пасольстве ў Варшаве адбыўся вечар “Сяброўская сустрэча пад Стары Новы год”, на якім прысутнічалі дыпламаты, бізнесмены, прадстаўнікі беларускай дыяспары ў Варшаве і польскіх грамадскіх арганізацый.

На пачатку вечара беларускі пасол у Польшчы Павел Латушка ўручыў Ганаровую грамату Міністэрства замежных спраў старшыні таварыства “Польшча — Беларусь” Баляславу Хмялінскаму за плённую дзейнасць і значны асабісты ўклад у развіццё беларуска-польскіх сувязяў.

Падчас вечара адбылося адкрыццё выставы вядомага польскага мастака, выхадца з Беларусі Сергіюша Грудкоўскага, які, дарэчы, падараваў Пасольству некалькі сваіх твораў. Мастаку быў уручаны памятный дыплом.

Удзельнікі вечара таксама змаглі ўбачыць відэафільмы пра Беларусь, пазнаёміцца з фотавыставай беларускага фотамастака Сяргея Плыткewіча.

Кніжная дыпламатыя

Новая справа грамадскага таварыства “Радзіма” аб’яднала энтузіястаў

Іван Ждановіч

Як вядома, міждзяржаўныя стасункі мацуюцца рознымі шляхамі. Народную дыпламатыю шырока скарыстоўвалі ў савецкую пару. Тады нават дзеці (Саманта Сміт, Каця Лычава і іншыя) дапамагалі кіраўніцтву краін з розным ладам жыцця знаходзіць паразуменне. Памятаю, і сам з мінскімі хлопчыкамі і дзяўчынкамі напрыканцы 80-х пускаяў па Свіслачы “Ліхтарыкі дружбы” — у памяць пра ахвяры атамных бамбардзіровак у Хірасіме і Нагасакі, у падтрымку міру. Такую ідэю прывезла ў Мінск наша зямлячка Яўгенія Зарыцкая, кіраўнік дзіцячага хору “Саманта” з Ленінграда. Цяпер, дарэчы, яе брат, кампазітар Эдуард Зарыцкі, уваходзіць у склад праўлення Беларускага таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом “Радзіма”.

Пра тое ўспомнілася, калі даведаўся: актывісты “Радзімы” працягваюць традыцыі народнай дыпламатыі. Але цяпер з Беларусі па свеце рассылаюцца не папяровыя абжуркі ліхтары з дзіцячымі малюнкамі, а падборкі кніг, часопісаў, буклетаў. Іх атрымліваюць нашы суайчыннікі за мяжой. Гэта — адна з важных спраў таварыства ў шэрагу іншых, пра якія “Голас Радзімы” час ад часу інфармуе чытачоў. Цікавы факт: і га-

Кнігі дапамагаюць мацаваць сяброўства

зета, і таварыства (спачатку — Беларуская секцыя савецкага камітэта “За вяртанне на Радзіму”) засноўваліся адначасова, у 1955-м. Праз 5 гадоў секцыя, праўда, мела ўжо назву “За вяртанне на Радзіму і развіццё культурных сувязяў з суайчыннікамі”. У розны час, заўважым, таварыства ўзначальвалі вядомыя людзі: дырыжор Рыгор Шырма, пісьменнік Максім Танк, кампазітар Сяргей Картэс...

— Спачатку наладжвалі стасункі з суайчыннікамі з далёкага замежжа, у асноўным з Канады, Аргенціны, ЗША, Аўстраліі, — узгадвае Галіна Навіцкая, якая працуе ў “Радзіме” амаль 10 гадоў. — Пасля распаду

СССР мацуюць узаемасувязі з беларускімі суполкамі і ў бліжэйшым замежжы, найбольш цесныя яны — з землякамі ў Латвіі, Літве, Расіі, Украіне, Эстоніі... Мы і сёння таксама адчуваем сябе патрэбнымі для суайчыннікаў. Бачылі: энтузіястам не хапае матэрыялаў пра Беларусь, у прыватнасці, друкаванай прадукцыі — вырашылі з гэтым дапамагчы.

У зборы кніг ахвотна ўдзельнічае моладзь, у прыватнасці, члены Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі. Чарговая акцыя пачалася неўзабаве пасля Новага года.

— 3 мінулых гадоў ведаем: у суполках запатрабаваны кнігі, часопісы,

зборнікі на беларускай мове альбо пра Беларусь, — гаворыць мая субсяседа. — Розныя буклеты, календары — таксама. Гэта можа быць мастацкая літаратура, пазнавальная, гістарычная. Прыносяць нам і слоўнікі, даведачныя матэрыялы. Найбольш падарункаў збіраецца ў школах — адтуль паступаюць вялікія звязкі. Пасля таго, як кніжны “ўраджай” сабраны, старанна вывучаем яго, робім абвесткі для замежных суполак, якія з намі супрацоўнічаюць. І калі ёсць аказія — фарміруем пакеты і перадаем кнігі сябрам у замежжа.

Раней у суправаджальным лісце ўказвалася, кім

сабраны кнігі, якія перадаюцца ў дар суайчыннікам, мог давацца і адрас школы. Цяпер у “Радзіме” ёсць яшчэ адна задума: зрабіць невялікі лісток-укладшы, дзе кожны дароўца пры жаданні зможа ўказаць сваё імя, адрас. Ці прыйдзе адказ ад тых, каму падарунак з Беларусі трапіць у рукі? У таварыстве ўпэўнены: будучыя знаёмствы, асабліва сярод моладзі, школьнікаў. Бо кніжная дыпламатыя — добры сродак умацавання асабистых сувязяў. Дзякуючы такім кантактам пашыраецца і супрацоўніцтва ўвогуле.

Расказалі мне ў таварыстве і яшчэ пра адзін праект, звязаны з кнігамі, друкаванымі словам. Як вядома, ёсць нямала нашых суайчыннікаў за мяжой, якія плённа працуюць як літаратары, даследчыкі: Мікалай Імшынецкі (Кыргызстан), Станіслаў Валодзька (Латвія), Іван Батрачкін (Малдова), Іна Снарская (Украіна), Уладзімір Шугля (Расія), Віктар Швед (Польшча) ды іншыя. Яны выдаюць свае творы і, прыязджаючы ў Беларусь, дораць іх сябрам. Цяпер у “Радзіме” плануецца сабраць гэтых людзей разам, даць ім магчымасць бліжэй пазнаёміцца. І прапанаваць творцам падараваць свае кнігі з аўтографамі ў фонд Нацыянальнай бібліятэкі: тады імі зможа карыстацца значна больш чытачоў.

Карані і крона

Ірына Цімохіна

Усё больш грамадзян звяртаецца ў архіўную службу, каб даведацца пра гісторыю свайго роду.

Больш за дзвесце запытаў ад грамадзян, якія жадаюць даведацца пра сваю генеалогію, атрымалі спецыялісты Дзяржаўнай архіўнай службы Беларусі толькі летась. Падобныя паслугі архіўная служба прадастаўляе з 1990 года. І з кожным годам колькасць людзей, якія жадаюць ведаць гісторыю свайго роду, павялічваецца. Напрыклад, у 2005 годзе з такога роду просьбай звярнулася прыкладна 150 чалавек.

Як адзначае дырэктар дэпартамента па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Уладзімір Адамушка, пошукам дакументаў займаюцца ў асноўным спецыялісты нацыянальных гістарычных архіваў у Мінску і Гродне. Але калі ёсць неабход-

насць, дасылаюць запыты і ў архіўныя службы замежных краін — беларускія архівісты актыўна супрацоўнічаюць са спецыялістамі з Расіі, Украіны, Літвы, Латвіі, Польшчы, Германіі, Казахстана.

Звярнуцца па дапамогу да архівістаў могуць не толькі беларусы, але і жыхары іншых краін, калі іх продкі жылі на беларускай зямлі. Для гэтага трэба пералічыць усіх вядомых асобаў сям’і, якая запрашваецца, укажаць хоць бы прыкладныя гады і месцы іх нараджэння, смерці, веравызнанне, месца жыхарства, саслоўе ці род заняткаў (шляхта, сяляне, купцы, мяшчане) і г.д. Паслуга з’яўляецца платнай.

Усю неабходную інфармацыю можна знайсці на сайце Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі. Да слова, з замежных грамадзян з просьбай скласці генеалагічнае дрэва найчасцей звяртаюцца жыхары Ізраіля і ЗША.

Казкі палескай зямлі

Разьбяяр Аляксандр Масло

Ганна Бандарчук

Вядомы на Гомельшчыне народны майстар — разьбяяр па дрэве Аляксандр Масло стварыў выскова-турыстычную гаспадарку, якую назваў “Пакінуты рай”.

Удалечыні ад гарадскога шуму, у атачэнні меднаствольных сосен і белых бяроз гэты дзіўны куток палескай зямлі ў вёсцы Чырвоны Бор, недалёка ад Жыткавічаў, зачароўвае прыгажосцю, супакоенасцю. А яшчэ — арыгінальнымі казачнымі домікамі і цэлай галерэяй скульптурных кампазіцый на тэрыторыі сядзібы.

Як і належыць у раі, наведвальнікаў ля брамы сустракаюць біблейскія персанажы Адам і Ева. Добразычліваць і лагоднасць так і свецяцца на іх тварах: заходзьце, жаданыя госці, тут вам заўсёды рады! А ўздоўж сцяжынак, якія вядуць да казачных церамаў, добрачыліва “выглядваюць” гномікі, медзведзьяны, вясёлыя парасяты ды іншая “жыўнасць”, створаная з дрэва рукамі таленавітага майстра.

Дарэчы, напярэдадні Новага года Аляксандр Масло тварыў у Белавежскай пушчы: разам з іншымі разьбярамі ўпрыгожваў рэзідэнцыю беларускага Дзедна Мароза.

Прапуская здольнасць расце

Васіль Харытонаў

Рэканструкцыя пункта пропуску “Новая Рудня” каштавала 250 мільёнаў расійскіх рублёў.

Праект ажыццёўлены за кошт сродкаў бюджэта Саюзнай дзяржавы, і часткова — рэспубліканскага бюджэта Беларусі. Пасля рэканструкцыі прапуская здольнасць “Новай Рудні” павялічылася з 650 да 895 транспартных сродкаў у суткі: 620 легкавых, 260 грузавых аўтамабіляў, 15 аўтобусаў. “Тэхналогіі яшчэ ўдасканалюцца, таму магчымым будзе павелічыць прапуская здольнасць ў два разы”, — сказаў старшыня Дзяржаўнага мытнага камітэта Аляксандр Шпілеўскі.

Будаўніцтва сучасных пунктаў пропуску неабходна таму, што ўзрастае колькасць транспартных сродкаў, якія перасякаюць дзяржаўную мяжу Беларусі. Толькі ў 2007 годзе праз пагранічароў “Новая Рудня” прайшло каля 150 тысяч тон грузаў. У адпаведнасці з праграмай першачарговага развіцця мытнай інфраструктуры, на тэрыторыі Беларусі зімой 2008 года прадугледжана ўвесці пасля рэканструкцыі яшчэ тры пункты пропуску: “Брузгі”, “Бераставіца” і “Макраны”.

Невядомае мастацтва храмаў

Альбом “Сакральны жывапіс Беларусі XV-XVIII стагоддзяў” выпуціла выдавецтва “Беларусь”.

Прэзентацыя альбома прайшла ў галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэкі. Аўтар-складальнік выдання — доктар мастацтвазнаўства, прафесар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Надзея Высоцкая. У альбом увайшлі рэпрадукцыі экспанатаў, многія з якіх знаходзяцца ў культурных калекцыях Беларусі і Расіі. Некаторыя з іх раней нідзе не публікаваліся. Гэта і помнікі з музейных калекцый, алтарныя карціны, іконы, іканастасы, якія знаходзяцца ў храмах. Па сутнасці, кніга — першы поўны альбом твораў сакральнага жывапісу ў Беларусі XV-XVIII стагоддзяў.

Былі прадстаўлены і іншыя навінкі выдавецтва. Сярод іх — “Гісторыя беларускага мастацтва”, “Жаночы касцюм у Беларусі” і “Мужчынскі касцюм у Беларусі”, серыя выданняў, прысвечаных архітэктурным і культурным помнікам.

ДА 200-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ КЛАСІКА БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ВІНЦЭНТА ДУНІНА-МАРЦІНКЕВІЧА

...І вырасце новае дрэва

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

У такіх цяжкіх умовах Дунін-Марцінкевіч, аднак, працягваў пісаць (камедыі “Пінская шляхта”, “Залёты”). Не для выдання, бо беларускае друкаванае слова было забаронена пасля паўстання 1863 года, а для шуфляды, аматарскай сцэны, урэшце, для сваяка Аляксандра Ельскага, які рупліва збіраў помнікі айчыннага пісьменства. Да яго і перавандраваў у Замосце на Ігуменшчыне куфар з рукапісамі Навума Прыгаворкі, у тым ліку і паэма “З-над Іслачы...”

Варшаўская знаходка спачатку не выклікала ў мяне асаблівай цікавасці. Напісаная на польскай мове, у духу і стылі сентыменталісцкіх твораў XVIII стагоддзя, яна здалася мне крокам назад у творчасці пісьменніка ў параўнанні з яго “быліцамі”. Да таго ж ксерак тады не існаваў, фотакопіі каштавалі дорага (а твор займаў 28 лістоў тэксту). Таму тады я выпісаў з тэксту і ў 1966 годзе апуб-

лікаваў толькі беларускую песню-ўстаўку, якая канчалася радкамі: *Гарбату я ніў бы, Цюцюнец курыў бы, Дзяўчыну Аннульку К сэрцу прытуліў бы.*

Аднак твор трэба было ўвесці ў літаратурны ўжытак, і я перадаў яго каардынаты літаратурнаму Уладзіміру Содалю, затым копія трапіла перакладчыку і паэту Пятру Бітэлю, таксама “валожынцу”, жыхару Вішнева. Урэшце, знаходка была апублікавана ў 1984 годзе ў зборніку, складзеным ракаўскім “суседам” Люцынкі Язэпам Янушкевічам. Апошні назваў паэму “светлай, элегічнай”, “найбольш гарманічным, камерным творам паэта”.

Цяпер, перад юбілеем, перачытаўшы пераклад паэмы, я зразумеў, што раней недацаніў яе. Па-першае, пісаўся твор яўна для друку — і таму ён на польскай мове. Ёсць усюсныя звесткі, што польска-беларуска-літоўскай эміграцыяй у Бельгіі рыхтаваўся

Адкрыццё памятнага знака В. Дуніну-Марцінкевічу. Вёска Люцынка Валожынскага раёна, 1987 год

да друку зборнік Дуніна-Марцінкевіча. Але ці выйшаў? Сляды тут могуць весці ў Брусель ці Парыж.

Па-другое, твор засведчыў: і пад наглядом паліцыі Дунін-Марцінкевіч застаўся самім сабой — непрыяцелем царскага самаўладства, прыхільнікам свабоды (адзін з яго станючых герояў якраз і мае яўна прыдумане прозвішча Свабода). Непрыняцце рэчаіснасці выказана тут у рамантычным стылі: “зіма” супрацьпастаўлена “вясне”, мінулае — сучаснасці і г.д.

Па-трэцяе, паэма — доказ таго, што яе аўтар і ў люцынскай “сылцы” па-ранейшаму уважлі-

ва сачыў за сацыяльнымі зменамі ў грамадстве, з’яўленнем новых, капіталістычных прыгнятальнікаў. Прыклад новага скнары-кывасмока — сусед аўтара з “гаворачым” прозвішчам Сабкевіч, якога празвалі Дарабкевічам, гэта значыць выскачкай. Потым ён стане адмоўным героем у камедыі “Залёты”. Гісторыкі сцвярджаюць, што прататыпам была рэальная асоба — сусед Доўнар.

Твор “З-над Іслачы...” — энцыклапедыя жыцця і побыту наваколля Налібоцкай пушчы. У ім па суседстве як старое, так і новае: і “Гаварда плуг”, што пачаў паступаць з Англіі, і “мучыца

аж з Ялецка”, што стала завозіцца з Арлоўскай губерні. Як бачым, паказаны пачаткі еўрапейскай інтэграцыі.

Карацей, перад намі — апошні беларускі твор рамантызму і першы рэалістычны твор. Напісаны ён у 1868 годзе ў Люцынцы, у якой Дунін-Марцінкевіч і памёр праз 16 гадоў. Там жа 20 гадоў таму ўстаноўлены памятны знак пра тое, што тут, у доме пад ліпаю, гуртавалася культурнае жыццё Надіслацкага краю. Тут жа, будзем спадзявацца, адновіцца і гістарычная сядзіба. І вырасце новае дрэва на месцы старой, абваленай бурай ліпы.

Акцёры Генадзь Аўсяннікаў і Зоя Белавосцік у спектаклі “Ідылія”

У госці да весялосці

На сцэне Купалаўскага тэатра хутка прэм’ера: рэжысёр Мікалай Пінігін ставіць спектакль “Пінская шляхта”

Зміцер Арцюх

Гэта не першая работа рэжысёра з творамі Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. Пятнаццаць гадоў таму Пінігін паставіў пастараль у дзвюх дзеях “Ідылія”. Спектакль з поспехам ідзе і цяпер.

— Здаецца, “Ідылія” была напісана і пастаўлена нібы спецыяльна для нас — акцёраў Віталія Радзько, Віктара Манаева і мяне, — гаворыць заслужаная артыстка Беларусі Зоя Белавосцік, якая выконвае ролю паненкі, а таксама сялянкі Юліі. — З вялікім задавальненнем мы працуем у гэтым спектаклі. Цікава працягваць вобразы п’есы, напіса-

най вялікім драматургам, напоўненай святлом і дабрыйнёй. Рэжысёр Мікалай Пінігін, і кампазітар Уладзімір Кур’ян, і балетмайстар Галіна Шаланкова па-сучаснаму працягалі старасвецкі сюжэт — прость, але з глыбокім сэнсам — і стварылі на сцэне яркае тэатральнае відовішча. Галоўная гераіня Юлія, закахайшы ў сябе Караля Лятальскага, тым самым вяртае яго на радзіму, да сваіх вытокаў. Паколькі жанр гэтага спектакля музычны, то, натуральна, усе імат сляваюць, танчаць.

Як прызналася Зоя Валянцінаўна, роля Юліі ў яе творчасці займае важнае месца. Па

ёй актрыса звярае свае прафесійныя якасці. Заслужанаму артысту Беларусі Віктару Манаеву (Яну Губачу ў “Ідыліі”) роля таксама блізкая: ён любіць такіх персанажаў. Віктар Сяргеевіч захапляецца творчасцю Дуніна-Марцінкевіча. Мабыць, таму рэжысёр і выбраў яго на галоўную ролю ў спектаклі “Пінская шляхта”.

— “Ідылію” добра прымалі ў Польшчы, Літве, іншых краінах, дзе купалаўцы былі на гастролях, — узгадвае Віктар Манаеў. — Перакананы, што і новую пастаноўку Мікалая Пінігіна гэтак жа будуць прымаць глядачы, бо спектакль, на мой погляд, вельмі цікавы.

Пачатак пакладзены

Сёлета пабачыць свет Збор твораў Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча ў двух тамах. Пра адметнасці выдання расказвае галоўны рэдактар выдавецтва “Мастацкая літаратура” Віктар Праўдзін.

Кацярына Немагай

сучасны чытач не зразумее.

— Першы том Збору вось-вось будзе, ягонае прэзентацыя пройдзе ў Нацыянальнай бібліятэцы ў юбілейныя дні. У кнізе два раздзелы: “Драматычныя творы” і “Вершаваныя апавесці і апавяданні”. Увайшлі ў першы том славутыя камедыі “Ідылія”, “Залёты”, несмяротная “Пінская шляхта”, а таксама паэмы “Вечарніцы”, “Тапон” і іншыя. Прычым творы пададзены на трох мовах — беларускай, польскай і “пінчуцкай” (так называюць мову пісьменніка, бо пры напісанні “Пінскай шляхты” аўтар карыстаўся пінскім дыялектам). Гэта будзе акадэмічнае выданне: кожны, хто цікавіцца творчасцю Дуніна-Марцінкевіча, зможа цяпер пачытаць яго камедыі і апавяданні не толькі ў перакладах, але і ў арыгінале.

Варта адзначыць, што збор твораў пісьменніка прыгожа, з густам аздаблены. Тут — і фотаздымкі, якія захаваліся, і партрэты аўтара розных часоў, і малюнкi мясцін — на Бабруйшчыне, Валожыншчыне, у Вільні, Мінску, Пецярбургу, — дзе жыў і любіў бываць Дунін-Марцінкевіч. Ёсць, вядома, і малюнак яго сядзібы ў Люцынцы, дзе творца пражыў 44 гады. Цікавая кніга і тым, што да твораў даецца шмат тлумачэнняў.

Каментары да твораў зрабіў галоўны складальнік Збору, даследчык творчасці Дуніна-Марцінкевіча Язэп Янушкевіч. — Ён імат працу ў архівах, часта — у варшаўскіх і кракаўскіх. Многае ў тэкстах пісьменніка без тлумачэнняў

займаецца не толькі запаўненнем “белых плямаў” у біяграфіі пісьменніка, ён выступае і за тое, каб аднавіць нарэшце ў Люцынцы былую сядзібу Дуніна-Марцінкевіча, зрабіць там музей, усталяваць помнік пачынальніку новай беларускай літаратуры ў Мінску. Важнай справай лічыць выданне “Пінскай шляхты” на розных мовах: тым самым навуковец хоча працягнуць традыцыю шматмоўнага выдання пад адной вокладкай лепшых помнікаў літаратуры. Так адбылося, напрыклад, з паэмай Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш» (1998) і паэмай Якуба Коласа «Новая зямля» (2002).

Завершаны першы том, а ў “Мастацкай літаратуры” поўным ходам ідзе праца над другім. Яго выданне запланавана таксама на гэты год. Акрамя вершаў і апавяданняў, рыхтуюцца да друку публіцыстычныя творы пісьменніка, пераклады, перапіска з сябрамі-пісьменнікамі.

— Магчыма, выпусцім аўдыёдыск з творамі Дуніна-Марцінкевіча. Аўдыёдыскі — добрыя дапаможнікі для навучэнцаў, бо яны яшчэ і аздабляюцца фотаздымкамі, малюнкамі.

Ёсць у выдавецтва і яшчэ адна навінка: падрыхтаваны да друку жыцццяпіс пісьменніка ў малюнках. Кніга “Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч” выйдзе ў серыі “Славутыя імёны” і будзе прызначацца дзецям: матэрыял у ёй пададзены проста і вобразна. Цяпер пра творчы шлях пісьменніка змогуць даведацца нават дашкаляты.

Першае выданне “Сялянкі”

Вандроўка з калекцыянерам

Год назад калектыў аўтараў рэдакцыі газеты “СБ. Беларусь сегодня” за публікацыю праекта “У пошуках страчанага” атрымаў прэмію “За духоўнае адраджэнне”. Толькі што ў мінскім выдавецтве “Літаратура і Мастацтва” выйшла кніга “У пошуках страчанага: гісторыя Беларусі ў старых паштоўках”. Пад адной вокладкай аб’яднаны 340 паштовак з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава. Кароткія каментары да 16 раздзелаў напісаў Алесь Карлюкевіч.

Кастусь Ладуцка

Гартаючы старонкі пасвойму унікальнага выдання, можна здзейсніць сапраўднае падарожжа ў прасторы і часе. Невыпадкова пасляслоўе да кнігі прафесар Адам Мальдзіс так і назваў: “Павучальнае падарожжа ў часе і прасторы”. Услед за калекцыянерам мы маем магчымасць спрычыніцца да біяграфіі Брэста і Берасцейшчыны, Віцебска і Віцебшчыны, Гомеля і Гомельшчыны, Гродна і Гродзеншчыны, Магілёва і Магілёўшчыны, Мінска і Міншчыны... Асобныя сусрэчкі і калекцыянер, і аўтар тэкстаў ладзяць з Пінскам, Навагрудкам, Полацкам – старэйшымі гарадамі краіны. Як раздзел вылучаны фотаздымкі пад назвай “Беларускія вобразы” — сяляне з розных вёсак, жыхары мястэчак, гараджане...

Прадстаўляючы кнігу, галоўны рэдактар газеты “СБ. Беларусь сегодня” заслужаны дзеяч культуры, лаўрэат прэміі “За духоўнае адраджэнне” Павел Якубовіч адзначыў: “Гэта унікальная кніга, якая, сапраўды, дазволіць здзейсніць падарожжа ў часе. Пагартайце старонкі яе, і вы ўбачыце сівыя замкі і мураваныя храмы, вузенькія вуліцы і выгптаньня сцяжынкі, запыленыя гарады і жывапісныя мястэчкі. Вы наяве ўбачыце людзей, якіх ужо няма, але якія жылі ў Беларусі і дзякуючы гэтай кнізе сталі вашымі сучаснікамі...”

Углядаешся ў старыя фатаграфіі — і адчуваеш подых часоў самых розных. Дзякуючы адлюстраванаму на паштоўках, сягаеш у даўніну нашмат глыбейшую, чым час нараджэння здымка. Ужо даўно не той брук на многіх вуліцах і вулачках, іншыя дрэвы растуць у гарадскіх парках і сядзібах. Разважаючы над выявамі, прыходзіш да высновы, што гістарычная самасвядомасць, без якой нельга ўявіць чалавека адукаванага, патрабуе азарэнняў, эмацыянальных успышак, патрабуе першаштуршкоў да асэнсавання саміх сябе і свайго месца ў гістарычнай прасторы. Здаецца, якраз на выкананне гэтай важкай задачы і працуе альбом “У пошуках страчанага”.

Напрыканцы кароткага знаёмства з кнігай, якая пачынае сваё, спадзяемся, шчаслівае падарожжа па краіне да чытача з рознымі зацікаўленнямі і густамі, некалькі слоў яшчэ раз пра калекцыянера, гаспадара унікальнага збора старых паштовак. Выдадзены ў “Літаратуры і Мастацтва” альбом — відавочна, пачатак вялікай увагі выдаўцоў да філакартыі на тэму беларусікі. Спрыяць гэтаму, несумненна, будзе маштаб калекцыі: 10 000, якімі валодае Уладзімір Ліхадзедаў, самым непасрэдным чынам звязаны з нашай Айчынай. Спрыянне выказа і дзяржава. Альбом “У пошуках страчанага” пабачыў свет дзякуючы заказу і фінанса-

Аўтограф ад Уладзіміра Ліхадзедава

вай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. І калі гэтая кніга — пра Беларусь увогуле, то чаму б не падрыхтаваць альбомы рэгіянальныя? Асобна — па Міншчыне і Мінску, па Берасцейшчыне, Віцебшчыне, Магілёўшчыне, Гомельшчыне... Мажліва, пры-

наступных выданнях са старымі паштоўкамі варта спалучыць фотапогляд на сучасны стан даўніх выяў. Ды і публікацыя філакартычных багаццяў у спалучэнні з болей шырокімі тэкстамі была б толькі на карысць чытачу. А дзеля яго якраз усё і робіцца.

Экспанаты стануць даступнымі

Вольга Кавальчук

У сталіцы Літвы падпісаны дагавор аб супрацоўніцтве паміж Беларускай дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы і вільнюскім Літаратурным музеем Аляксандра Пушкіна.

“Гэта пагадненне дае магчымасць літоўскаму музею карыстацца фондамі беларускага музея, а беларусам — нашымі, — растлумачыла дырэктар вільнюскага музея Аляксандра Пушкіна Таццяна Міхнёва. — У пагадненні прадугледжаны абмен экскурсіямі, выставамі, экспазіцыямі, доступ да музейных матэрыялаў, адукацыйных праграм. У нас захоўваюцца экспанаты, звязаныя з жыццём Янкі Купалы ў Літве, ёсць камплекты выданняў “Наша Ніва” і “Наша доля”, якія выпускаліся ў Вільнюсе на беларускай мове. Захоўваем і частку экспазіцыі было-

га музея Якуба Коласа, які да 1960 года існаваў у Павільнісе (ускраіна Вільнюса)”.

Важнасць пагаднення для захавання культурнай спадчыны беларусаў у Літве адзначалі падчас цырымоніі падпісання дакумента прадстаўнікі беларускай абшчыны Літвы. Загадчыца кафедры беларускай філалогіі і міжкультурных камунікацый Вільнюскага педагагічнага ўніверсітэта Лілія Плыгаўка падкрэсліла, што велізарны пласт віленскай культуры, асабліва канца XIX – пачатку XX стагоддзяў, — гэта беларуская культура. Бо ў той час у Вільні не толькі выдаваліся газеты на беларускай мове, але і працавала беларуская гімназія.

У Вільнюсе Літаратурны музей Янкі Купалы падпісаў таксама дагавор аб супрацоўніцтве з Музеем тэатра, музыкі і кіно Літвы. Ужо ў лютым беларусы прывязуць сюды першую выставу.

Творчы дэбют

Выстава жывапісу і акварэлі студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў “Ювента” працуе ў “Мабільнай галерэі” Нацыянальнай бібліятэкі.

У экспазіцыі прадстаўлена каля сарака работ студэнтаў, у тым ліку лаўрэатаў фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі. Гэта — аўтапартрэты, пейзажы і нацюрморты, а таксама тэматычныя карціны, прысвечаныя беларускім нацыянальным святам і памятным датам у гісторыі краіны.

Выступаючы на адкрыцці выставы, прафе-

сар Акадэміі мастацтваў жывапісец Уладзімір Кірэеў пажадаў сваім выхаванцам “ніколі не здраджваць надзеі і мастацтву, фарміруючы той унутраны інтэлектуальны, маральны і духоўны стрыжань, які зробіць вас мастакамі”.

Па словах дацэнта Акадэміі жывапісца Алесь Ксяндзова, галоўнае для маладых мастакоў — захаваць у сабе “апантанасць і спакусу мастацтвам”. Жывапісец лічыць, што разнастайнасць стыляў і тэм, прадстаўленых на выставе, сведчыць аб “поўнай свабодзе” мастацкай творчасці ў краіне.

Песні нашых бацькоў

III Міжнародны фестываль “Фальклор без межаў” прайшоў у Іванаўскім раёне.

У форуме прымалі ўдзел дванаццаць творчых калектываў з розных рэгіёнаў Беларусі, а таксама Польшчы і Украіны. Прайшлі два канцэрты — у Тышковіцкім Доме культуры і Цэнтры культуры і народных традыцый у Іванаве. Гледачы ўбачылі два каляндрыя абрады — беларускі і ўкраінскі, народныя песні і танцы тых краін, а таксама фальк-мадэрн.

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі

Іванаўскі раённы Цэнтр культуры і народных традыцый, а таксама мясцовае сельгаспрадпрыемства імя Паліўкі. Фальклорны форум, які стаў ужо традыцыйным, дапамагае развіццю народнай творчасці, пашырае і замацоўвае міжнародныя культурныя сувязі.

Як адзначыла дырэктар раённага Цэнтры культуры і народных традыцый Людміла Каспяровіч, інтарэс да фестывалю “Фальклор без межаў” узрастае з кожным годам. Яго канцэрты збіраюць гледачоў з усіх рэгіёнаў Беларусі.

Па гістарычных маршрутах

Дзіяна Грышанова

З гісторыяй трамвайнага руху Мінска пазнаёміць вагон-музей

Пасля рэстаўрацыйных работ у самы бліжэйшы час адкрыецца вагон-музей трамвайнага парка сталіцы. У ім прадстаўлена гісторыя трамвайнага руху ў Мінску і яго першаадкрывальнікі. У ліку экспанатаў — кіцель першага кіроўцы трамвая Аляксея Барысава і фрагменты рэек, па якіх яшчэ ў XIX стагоддзі ездзіла конка. Тут таксама будзе прад-

У гэтым вагоне жыве гісторыя

стаўлены альбом, у якім сабрана больш за 200 гістарычных здымкаў. Яшчэ адзін альбом падрыхтавалі школьнікі-краязнаўцы,

якія аднавілі частку гістарычнага маршруту конкі па сучасных вуліцах сталіцы.

Трамвайны рух у Мінску быў адкрыты 13 кастрыч-

ніка 1929 года. Ужо тады штодзень перавозілася па 18-19 тысяч пасажыраў. Трамвай актыўна выкарыстоўваўся не толькі для пасажырскіх, але і для грузавых перавозак. Праз пяць гадоў са дня пуску мінскага трамвая ў горадзе было ўжо сем маршрутаў, агульнай працягласцю 33 кіламетры. Да канца 1934 года парк меў 56 вагонаў. Сёння на вуліцах сталіцы курсіруе больш за 150 адзінак самага экалагічна чыстага транспарту. Працягласць маршрутнай сеткі складае 97 кіламетраў.